

לז-א ומקשינן: ולרבי יוחנן בן ברוקא, דאמר: על שניהם, גם על האיש וגם על האשה הוא אומר "ויברך אותם אלהים, פרו ורבו" [בראשית א], וגם האשה חייבת במצות פרו ורבו, מאי איכא למימר? מדוע אין לומדים ממצות תלמוד תורה לשאר מצות עשה שלא הזמן גרמא, והרי רק במצות תלמוד תורה יש לימוד שהנשים פטורות, ואין כאן שני כתובים הבאין כאחד שאין מלמדים?

ומתריצין: לרבי יוחנן בן ברוקא אין למדים ממצות תלמוד תורה לשאר מצוות עשה שלא הזמן גרמא שהנשים פטורות, משום שגם במצות פדיון הבן יש לימוד שהנשים פטורות, דהוה תלמוד תורה ופדיון הבן שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.

ומקשינן: ולרבי יוחנן בן ברוקא, הסובר כי במצוות פריה ורביה שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא, נתפרש בו שהנשים חייבות, נמי

קשה, כיצד לומדים ממצות מורא לשאר מצוות עשה שלא הזמן גרמא שהנשים חייבות, ניהו מצות פריה ורביה ומצות מורא, שני כתובים הבאים כאחד, ואין מלמדין! (1)

ומתריצין: לדעת רבי יוחנן בן ברוקא מה שהתורה חזרה לפרש בשתי מצוות אלו שהנשים חייבות, אינו משום שאין מלמדים, אלא משום שיש בכל אחת מהמצוות סברא שאי אפשר ללמוד אותה מהשניה, ובשני המצוות צריכי לפרש שהנשים חייבות בהם.

משום דאי כתב רחמנא רק במצוות מורא ולא כתב במצוות פריה ורביה שהנשים חייבות, הוה אמינא [היינו אומרים]: כיון שבמצוות פריה ורביה — לשון "וכבשוד" אמר רחמנא [אמר הכתוב], ואיש דרכו לכבוש את הארץ במלחמה ואין דרכה של אשה לכבוש, אם כן היינו סוברים לומר כי רק איש דרכו לכבש — איין [כן] חייב

שלא הזמן גרמא חייבות, אלא רק במקום שיש היקש, כמו שנלמד לקמן, אבל כאן שהגמרא לומדת במה מצינו, אין לומדים ממנו אלא רק לצד אחד, ולא מדייקים ממנו, מכך שבאופן זה פטור, מוכח שבאופן השני יהיה חייב.

וכן כתב הריטב"א, שאם לומדים במה מצינו, אין לנו אלא מה שלמדנו בלבד, ואין לנו ללמוד חיוב מכלל פטור, אבל אם לומדים מהיקש, כיון שרואים שרק מצוות מסוימות הוקשו לתפילין ומצוות מסוימות לא הוקשו, אנו אומרים מה שהוקש הרי הוא כתפילין, ומה שלא הוקש אינו כתפילין.

1. התוס' [ד"ה ולרבי יוחנן] כתבו, כי בגמרא לא הקשו לדעת רבנן שמורא ומזוזה הם שני כתובים הבאים כאחד, משום ששני הכתובים

נצרכים, ואינם שני כתובים הבאים כאחד שאין מלמדים.

וברמב"ן הקשה, שנאמר כי שילוח הקן ומזוזה ומורא הם ג' כתובים הבאים כאחד, ותירץ שאינם ג' כתובים הבאים כאחד, משום שהלימוד של מורא נצרך כמבואר בגמרא לקמן, והלימוד של מזוזה גם כן נצרך כדי שלא נקיש אותו לתפילין או לתלמוד תורה.

גם בשיטה לא נודע למי הקשה כקושית הרמב"ן, והוסיף לבאר: שהרי בשילוח הקן כתוב "והארכת ימים", ומזה אפשר ללמוד שנשים חייבות, כי וכי הגברים צריכים חיים והנשים לא? ותירץ, שאין הכתובים באים כאחד, כיון שהפטוק בשילוח הקן נצרך לברכה, להודיע מתן שכרן של מצוות.

תורה לכל מצוות עשה שלא הזמן גרמא, שהנשים פטורות?

לפיכּוּם: קוּשִׁיתוֹ שֶׁל הַמְקַשֵּׁן לְכֹל הַסּוּגִיא הִיא כֵּךְ: בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גֵּרְמָא מִצְּאֵנוּ בְּתוֹרָה שְׁתֵּי מִצְּוֹת שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת בֵּהֶן: מִצְּוֹת אֲכִילַת מִצֵּה וּמִצְּוֹת הַקֹּהֵל [אֲבִי הוֹצִיא אֶת מִצְּוֹת שְׂמֵחָה מִכֻּלֵּל הַמִּצְּוֹת שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת בֵּהֶן]. וְכִיּוֹן שֶׁאֵין צְרִיכוֹתָא עַל כֵּךְ שֶׁנִּשְׁנָה בְּמִצְּוֹת הַקֹּהֵל שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת, נַעֲשִׂים עַל יְדֵי זֶה ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד. וְלִפְטוֹר אֶת הַנְּשִׂיִם מִמִּצְּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גֵּרְמָא מִצְּאֵנוּ שֶׁלֹּשׁ מִצְּוֹת: סוּכָה, תְּפִילִין וּמִצְּוֹת רֵאִיָּה, וּמֵאַחַר שֶׁקִּיִּים צְרִיכוֹתָא בְּשִׁלְשָׁתָם, אֵין הֵם בָּאִים כֹּאחֵד, אִם כֵּן, לְמֵאן דְּאָמַר הַסּוּבֵר כִּי ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד אֵין מְלַמְּדִים לֹא קֶשֶׁה, מֵאַחַר שֶׁמִּצְּוֹת אֲכִילַת מִצֵּה וּמִצְּוֹת הַקֹּהֵל שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת בֵּהֶן אֵין מְלַמְּדִים, וְלִמְדִים מֵהַמִּצְּוֹת שֶׁהַנְּשִׂיִם פְּטוֹרוֹת בֵּהֶן כִּיּוֹן שֶׁאֵין הֵם בָּאִים כֹּאחֵד. וְהַקּוּשִׁיא נִשְׁאַרְתָּ לְמֵאן דְּאָמַר שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד מְלַמְּדִים, שֶׁנִּלְמַד מִמִּצְּוֹת אֲכִילַת מִצֵּה וּמִמִּצְּוֹת הַקֹּהֵל לְחַיִּיב אֶת הַנְּשִׂיִם בְּמִצְּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גֵּרְמָא.

אוֹתָהּ קוּשִׁיא יֵשׁ גַּם בְּמִצְּוֹת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גֵּרְמָא: שֶׁמִּצְּאֵנוּ שְׁתֵּי מִצְּוֹת הַנְּשִׂיִם פְּטוֹרוֹת בֵּהֶן: תְּלִמּוּד תּוֹרָה וּפְדִיּוֹן הַבֵּן [וּפְרוּ וּרְבוּ לְדַעַת רַבְּנָן], וְעַל מִצְּוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן אֵין צְרִיכוֹתָא מְדוּעַ נִשְׁנָה בּוֹ שֶׁהַנְּשִׂיִם פְּטוֹרוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂים ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד. וּמִצְּאֵנוּ שֶׁלֹּשׁ מִצְּוֹת שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת בֵּהֶם: מוֹרָא, מְזוּזָה [וּפְרוּ וּרְבוּ לְדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא], וּמֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ צְרִיכוֹתָא בְּכּוּלָם אֵין

בְּמִצְּוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אֲבָל **אִשָּׁה דְּאֵין דְּרַבָּה לְכַבֵּשׁ** — לֹא חַיִּיבָתָּ, כִּי כֹל מִי שֶׁלֹּא נִכְלָל בְּ"וִכְבִּשׁוּהָ" לֹא נִכְלָל בְּמִצְּוֹת "פְּרוּ וּרְבוּ". לְכֵן צְרִיכָה הַתּוֹרָה לְחַזֹּר וּלְפָרֵשׁ בְּמִצְּוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת בּוֹ.

וְאֵי כְּתֵב רַחֲמָנָא רַק בְּמִצְּוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְלֹא כְּתֵב בְּמִצְּוֹת מוֹרָא שֶׁהָאִשָּׁה חַיִּיבָתָּ. הִוָּה **אֲמִינָא** [הֵינּוּ אוֹמְרִים] כִּי רַק **אִישׁ, דְּסִיפֵךְ בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת** וּלְכַבֵּד אֶת אֲבִיו, שֶׁאֵין אִימַת אַחֲרִים עֲלָיו — **אֵינְךָ** [כֵּן] חַיִּיב בְּמִצְּוֹת מוֹרָא, אֲבָל **אִשָּׁה, דְּאֵין סִיפֵךְ בִּידָהּ לַעֲשׂוֹת** לְאַחַר שֶׁנִּשְׁאַתָּ, שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת בַּעֲלָהּ — לֹא חַיִּיבָתָּ בְּמִצְּוֹת מוֹרָא, וְכִיּוֹן דְּאִשָּׁה נִשׁוּאָה **אֵין סִיפֵךְ בִּידָהּ לַעֲשׂוֹת**, הֵינּוּ סוּבְרִים לֹא כִּי לֹא תִּתְחַיֵּב כֻּלָּל אֲפִילוֹ בְּעוֹדָה פְּנוּיָה.

מִשׁוּם כֵּךְ **צְרִיכָא**. הוֹצֵרָה הַתּוֹרָה לְפָרֵשׁ גַּם בְּמִצְּוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְגַם בְּמִצְּוֹת מוֹרָא, שֶׁהַנְּשִׂיִם חַיִּיבוֹת, וְלִכֵּן אֵין הֵם שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד שֶׁאֵין מְלַמְּדִים.

וּמְקַשֵּׁינָן [גַּם] כֵּאֵן כִּמוֹ הַקּוּשִׁיא שֶׁהַקְּשׁוֹ לְעִיל]: הַתִּירוֹץ שֶׁתִּירְצָנוּ כִּי אֵין לְמַדִּים מִתְּלִמּוּד תּוֹרָה שֶׁהַנְּשִׂיִם פְּטוֹרוֹת מִמִּצְּוֹת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גֵּרְמָא, מִשׁוּם שֶׁנִּשְׁנָה גַּם בְּפְדִיּוֹן הַבֵּן, וְהָרִי הֵם שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד וְאֵין מְלַמְּדִים — **הַנִּיחָא** [תִּירוֹץ זֶה טוֹב] רַק לְמֵאן דְּאָמַר הַסּוּבֵר כִּי **שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד אֵין מְלַמְּדִין**.

אֵלָּא לְמֵאן דְּאָמַר הַסּוּבֵר כִּי אֵף שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִין כֹּאחֵד מְלַמְּדִין, מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר [מֵה אֲפִשֵׁר לֹאמַר], מְדוּעַ אֵין לְמַדִּים מִתְּלִמּוּד

עוֹד הַקְּשָׁה הַרְמַב"ן: אֲצַל כְּבוֹד כְּתוּב "לְמַעַן יֵאָרִיכוֹן יְמֵיךָ" וְנִשְׂיִם בְּכֻלָּל. אִם כֵּן מוֹרָא וְכְבוֹד

הם באים כאחד, אם כן למאן דאמר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים לא קשה, מאחר שמתלמוד תורה ופדיון הבן אין ללמוד לפטור את הנשים ממצות עשה שלא הזמן גרמא, ולומדים מהמצוות שנתחייבו בהם הנשים, לפי שאין הם באים כאחד. אבל למאן דאמר מלמדים, הקושיא נשאת, שנלמד מתלמוד תורה ופדיון הבן שהנשים פטורות.

ומתרצינן: **אמר רבא: פפונאי**, התלמידים הגרים בפפונא **ידעי לה לטעמא דהא מילתא** [יודעים את טעם הדבר] שהנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא וחייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא.

ומנו [ומי הוא] היודע את טעם הדבר הגר בפפונא?

רב אחא בר יעקב מפפונאה.

וטעם הדבר הוא, **כי אמר קרא: [שמות יג ט] "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך"**, הרי הוקשה כל התורה כולה לתפילין, וכשיש היקש ובנין אב, הלימוד של ההיקש עדיף. ולכן לא לומדים את מצות עשה שהזמן גרמא בבנין אב ממצות אכילת מצה ומצות הקהל, וכן לא לומדים את מצות עשה שלא הזמן גרמא בבנין אב מתלמוד תורה ופדיון הבן, אלא

לומדים מההיקש שהוקשה כל התורה לתפילין:

מה תפילין — מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אף כל מצות עשה שהזמן גרמא — נשים פטורות⁽²⁾.

ומדמצות עשה שהזמן גרמא הוצרכה התורה לכתוב היקש שנשים פטורות, מכלל זה לומדים **המצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות**.

יש מחלוקת במסכת עירובין [צה ב] האם מצות תפילין היא מצות עשה שהזמן גרמא, או מצות עשה שלא הזמן גרמא.

ומקשינן: **הניחא** [הביאור שאמרנו טוב] רק **למאן דאמר הסובר כי מצות תפילין היא מצות עשה שהזמן גרמא**, וכיון שהוקשה כל התורה לתפילין, לומדים מתפילין לכל מצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות.

אלא למאן דאמר הסובר כי מצות תפילין היא מצות עשה שלא הזמן גרמא, מאי איכא למימר [מה אפשר לומר], כיצד אפשר ללמוד מההיקש — הרי מההיקש נלמד הפוך, לכל מצות עשה שלא הזמן גרמא שהנשים פטורות?

ומתרצינן: **מאן שמעת ליה דאמר** [מי הוא

הם שני כתובים הבאים כאחד. ותירץ, שמורא וכבוד הם מצוה אחת, ואינם נקראים שני כתובים הבאים כאחד.

2. בשו"ת שואל ומשיב [חלק ב או"ח סימן נה] כתב בשם הצ"ח שנשים פטורות מתפילת מוסף בר"ח, שבת ויו"ט, מפני שאינה תפילת רחמים

והיא מצות עשה שהזמן גרמא. אבל דעת השואל ומשיב לחייבן כיון שמוסף בא בשביל קדושת היום, והרי נשים חייבות בקדושת היום מטעם "כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה" אם כן הוא הדין בכל מה שנתקן בשביל קדושת היום. [ועיין עוד שם חלק א סימן סא].

שהנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, כיון שיש שני כתובים, מצות אכילת מצה ומצות הקהל, שהם מצות עשה שהזמן גרמא, והנשים חייבות. וגם לא ניתן לומר שהוקשה כל התורה לתפילין שהנשים פטורות, כיון שלדעתו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא, ובכל התורה כולה הנשים חייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא.

ומתרגינן: לדעת רבי יהודה לומדים בבנין אב ממצות ראייה, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות ממנו, ואין לומדים ממצות אכילת מצה ומצות הקהל שהנשים חייבות.

משום שאין סוברים כמו אביי לעיל האומר כי אין לאשה חיוב שמחה אלא על בעלה לשמחה, אלא סוברים שהאשה מצווה במצות שמחה ברגל, **דהואי** מצות אכילת מצה ומצות שמחה ברגל ומצות הקהל שלשה **כתובים הבאים כאחד, ושלושה כתובים הבאים כאחד** גם רבי יהודה מודה שאין מלמדין.

שסובר] במסכת עירובין, כי **תפילין** היא **מצות עשה שלא הזמן גרמא?**

רבי מאיר!

ולדעת רבי מאיר לא נצרכים להיקש, אלא לומדים בבנין אב ממצות ראייה, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, ומה שנתקשינו לעיל, שנלמד ממצות אכילת מצה ומצות הקהל שהנשים חייבות, לא קשה לדעת רבי מאיר, כי:

וסבר לה רבי מאיר, שהם שני כתובים הבאים כאחד. ולדעת רבי מאיר **כל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין**⁽³⁾.

ומקשינן: ולרבי יהודה, דאמר בסנהדרין [סז ב]: **שני כתובים הבאים כאחד מלמדין**, ואמר גם בעירובין [צו ב]: **כי תפילין היא מצות עשה שלא הזמן גרמא**,

מאי איכא למימר? מהיכן לדעתו נלמד למצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות, והרי לא ניתן ללמוד בבנין אב ממצות ראייה

פטורות בכל מצות עשה שהזמן גרמא, ולא לומדים ממצות אכילת מצה ומצות הקהל שהם שני כתובים הבאים כאחד, וכן אפשר ללמוד שהנשים חייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא ממזוזה, מכל מקום קשה שהרי מההיקש משמע להיפך, אם כן מה הפירוש בדברי רש"י שלדעת רבי מאיר לא נצרכים להיקש? על כן מוסיף התוספות ששני כתובים הבאים כאחד נחשבים למיעוט, ומיעוט עדיף מהיקש, כיון שנחשב כאילו יש פסוק מפורש ללמד שהנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא וחייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא.

3. כתב התוס' [ד"ה אלא] שזהו הטעם שבמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, משום שמצות אכילת מצה ומצות הקהל הם שני כתובים הבאים כאחד שאין מלמדים, וזה נחשב כמו מיעוט, שדווקא במצוות אלו הנשים חייבות ולא בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא.

המהרש"ל מפרש שדברי התוס' הם פירוש לפירושו של רש"י, שהרי רש"י לעיל כתב שהיקש עדיף מבנין אב, ואם כן אף על פי שלא נצרכים להיקש, מכל מקום ההיקש קיים, אם כן עדיין קשה כי אמנם רבי מאיר סובר ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, וממילא אפשר ללמוד בבנין אב ממצות ראייה שהנשים

שנינו במשנה: **וכל מצות לא תעשה, בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד האנשים ואחד הנשים חייבין.**

והוינן בה: **מנהני מילי** [מנין לומדים דברים אלן⁽⁴⁾?

אמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא דבי רבי

ישמעאל: אמר קרא [במדבר ה ו]: **"איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם".** השה **הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה, ובמצות לא תעשה יש עונש מלקות.** אם כן, הושוו אשה לאיש לענין מצות לא תעשה, ושניהם חייבים בין במצות לא תעשה שהזמן גרמא ובין במצות לא תעשה שלא הזמן גרמא⁽⁵⁾.

4. כתב הפני יהושע, יש לדקדק מה הקשו בגמרא מנהני מילי, והרי אין שום לימוד לפטור את הנשים, אם כן פשוט שחייבות, שהרי אין ללימוד ממצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות, כיון ששונה מצות לא תעשה שחמור, כמבואר ביבמות [דף ז] וכן מבואר בברכות [דף כ] שאמרו: **שב ואל תעשה שאני, משמע שלא תעשה שיש בו מעשה חמור יותר.**

ומתוך, שהגמרא מקשה מנהני מילי, משום שברוב מצות לא תעשה כתוב "בני ישראל", ואפשר לדרוש "בני" ולא בנות ישראל, כמו שהגמרא דורשת לקמן לגבי סמיכה, לכן צריך פסוק שהשוו אשה לאיש.

5. המקנה מקשה, שהגמרא היתה צריכה לומר שהשה הכתוב אשה לאיש לכל "אזהרות" שבתורה או לכל "לא תעשה" שבתורה, ולמה מדגיש לכל "עונשים" שבתורה? ותמצית תירוץ, שבסתם לאו ודאי שהנשים מוזהרות, והלימוד של רבי יהודה אמר רב בא לרבות לעונשין.

בשו"ת תשב"ץ [חלק א סימן ג] רצה השואל לומר, כי מה שחייבות הנשים בלא תעשה, היינו רק בלא תעשה שיש בו מיתת בית דין או כרת, אבל לא תעשה שאין בו מיתת בית דין וכרת, כגון: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך וכו'" וכגון: "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ וכו'", שהם לאו שאין בו מעשה, מי יכריחנו לומר

שהנשים בכלל האנשים?

והשיב לו התשב"ץ, איני יודע למה, שהרי בפרשה ההיא לא הוזכרו חייבי מיתות וכריתות, אלא כתוב "ובכל חטאת האדם" משמע כל העבירות שבתורה, שהרי הכתוב כלל בזה כל עבירות שבתורה, ובכולם יש עונש, או בידי אדם או בידי שמים, ואף על פי שבגמרא הצריכו לימוד נוסף להשוות אשה לאיש לדיני ממון ולמיתות האמורות בתורה, מכל מקום לעונשים לא הצריכו לימוד נוסף, שמלימוד זה לומדים לכל מצות לא תעשה, ואפילו לאו שאין בו מעשה, שהרי כולם נקראים "חטאת".

הפרי מגדים בפתיחה כוללת לאו"ח [חלק השני אות יד] כתב, יש לעיין אם נשים מצווין על לאוין שאין בהם מעשה, שרש"י בקידושין [כאן] כתב: "ולאוין עונשין מלקות הן", משמע מזה שבלאו שאין בו מעשה פטורות, וביבמות [פד ב] כתב רש"י: "עונשים — לאו כרת, אבל עשה לא הוי עונש וכו'". אבל הרמב"ם [עבודת כוכבים יב ג] כלל את כל מצוות לא תעשה ולא הוציא אלא את איסור בל תקיף ובל תשחית ובל יטמא כהן למתים, משמע שהנשים חייבות בכל מצות לא תעשה.

החינוך [מצוה ח] כתב, שהלאו של נותר בפסח נוהגת בזכרים ובנקבות. וכתב על זה במנחת חינוך, שלכאורה מדברי רב יהודה אמר רב לא מוכח שהנשים חייבות אלא רק בלאוין שיש בהם מלקות, וכמו שפירש רש"י: "ולאוין

אגב זה שהביאו בגמרא לימוד לענין עונשין, מביאה הגמרא לימוד מהיכן נתרבו הנשים לדיני ממון ולמיתה, שההורגן מת על ידן.

דבי רבי אליעזר תנא, אמר קרא: [שמות כא א] "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", השהה הכתוב אשה לאיש לכל דינים [דיני ממון] שבתורה.

דבי חזקיה תנא: אמר קרא [שמות כא כט] "והמית איש או אשה", השהה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה, שההורגם מתחייב מיתה וכן שור ההורגם חייב כופר.

וצריכא, צריך לימוד להשוות אשה לאיש גם לענין עונשין וגם לענין דיני ממון וגם לענין שההורגם מתחייב במיתה, ואי אפשר ללמוד מאחד לשני.

משום דאי אשמעינן הך קמייתא, [שם התורה היתה משמיעה רק את הלימוד הראשון] להשוות אשה לאיש לענין עונשין, היינו סוברים לומר כי משום כפרה הם רחמנא עלה [על האשה], שתקבל עונש ותתכפר.

אבל לענין דינין [דיני ממון] — אימא [היינו אומרים] כי רק איש, דבר משא ומתן, אפין

[כן] נאמר בו דיני ממון. אבל אשה, שאינה מתעסקת במשא ומתן, לא נאמרו בה דיני הממון.

ואי אשמעינן הא [ואם התורה היתה משמיעה רק לגבי דיני ממון], היינו אומרים כי רק לגבי דיני ממון שוה דין האשה לאיש משום דחיותה היא, שאם אינה בכלל דיני ממון, אין לה חיים, שהכל גוזלים אותה, והיא גוזלת את אחרים, וכולם היו בדלים ממנה.

אבל לגבי הדין שבעליו של השור ההורג חייב כופר — אימא היינו אומרים כי רק לה-ב בהורג איש, ד"בר מצות", אין, חייב כופר, אבל ההורג אשה, שאינה חייבת במצות כאיש, לא חייב כופר, לכן הוצרכה התורה להשמיענו שאשה שוה לאיש גם לגבי שור המועד ההורג את האשה שבעליו חייב כופר.

ואי אשמעינן הא [ואם התורה היתה משמיעה רק לגבי חיוב מיתה], היינו אומרים כי רק לגבי חיוב מיתה שוה אשה לאיש שיתחייב ההורגן מיתה, ובעליו של שור המועד ההורגן חייב כופר, משום דאיכא איבוד נשמה ולכן חייבו הכתוב כופר, לפי שחם רחמנא עלה [על האשה],

עונשין מלקות הן", וגם מהפסוק עצמו "איש או אשה כי יעשו" משמע שהוקשו בלאוין שיש בהם מעשה, ואם כן איסור נותר שהוא לאו שאין בו מעשה וגם ניתק לעשה שאין לוקין עליהם, מנלן שנוהגת גם בנשים.

ועיין בצ"ח פסחים [פד ב] שכתב, כיון שנתרבו נשים לעשיית פסח, נתרבו לכל פרי פסח, והוא הדין לגבי נותר. ובתוס' רא"ש [ד"ה

השון] נראה שלאחר שנתרבו לעונשין אף לאין בו מעשה נתרבו.

אבל המנחת חינוך מסיק, בלאו שאינו שוה בכל, נשים חייבות, כי נלמד מלאו של "לא יקחו" ומתמורה, ובלאו שאין בו מעשה אם אין הזמן גרמא, גם כן חייבות מצד הסברא, שלא גרע ממצות עשה שלא הזמן גרמא, אבל לא תעשה שהזמן גרמא אין לימוד שחייבות אלא